

BETÆNKNING

Afgivet af Lovudvalget

vedrørende

Forslag til Inatsisartutbeslutning om, at Grønlands Selvstyre tilslutter sig Udkast til Forslag til Lov om ændring af kriminallov for Grønland og retsplejelov for Grønland (Indførelse af behandlingspladser for seksualforbrydere i Anstalten i Nuuk, forhøjelse af foranstaltningsniveauet for voldtægt af mindreårige, tiltag mod indtagelse af alkohol og euforiserende stoffer i anstalterne, betinget offentlig påtale af grove ærefornærmelser, kriminalisering af selvhvidvask, udvidelse af adgangen til at foretage udbyttekonfiskation og pålæg af psykologbehandling i forbindelse med afsigelse af domme til tilsyn)

Afgivet til forslagets 2. behandling

Udvalget har under behandlingen bestået af:

Inatsisartutmedlem Harald Bianco, Inuit Ataqatigiit, formand
Inatsisartutmedlem Anders Olsen, Siumut, næstformand
Inatsisartutmedlem Mariane Paviasen, Inuit Ataqatigiit
Inatsisartutmedlem Mala Høy Kúko, Siumut
Inatsisartutmedlem Knud Mathiassen, Inuit Ataqatigiit

1. Forslaget hovedelementer og udvalgets bemærkninger

Forslaget indeholder følgende hovedelementer:

1.1.Indførelse af betinget offentlig påtale af de mest alvorlige sager om ærefornærmelser
Overtrædelser af kriminallovens § 99 om ærefornærmelse er i dag uden undtagelse undergivet privat påtale. Det er således den forurettede selv, som skal anlægge sag ved domstolene.

Med forslaget indføres betinget offentlig påtale af de mest alvorlige sager om ærefornærmelser. Det drejer sig om:

- Sager, hvor en alvorlig beskyldning er usand.
- Sager, hvor en beskyldning er fremsat eller udbredt gennem indholdet af et massemedie, og sigtelsen er egnet til væsentligt at skade den forurettede.
- Sager, hvor en person beskyldes for et forhold, der kunne eller kan medføre fortabelse af offentlig stilling eller hverv.
- Sager, hvor en alvorlig beskyldning er udbredt anonymt.

Betinget offentlig påtale indebærer, at det er anklagemyndigheden som rejser tiltale, men kun hvis den forurettede selv indgiver anmeldelse. Anklagemyndigheden rejser dermed ikke påtale, i tilfælde, hvor den forurettede ikke ønsker det, f.eks. fordi den forurettede frygter at en retssag vil give anledning til uønsket medieomtale af sagen.

Med forslaget imødekommes en Inatsisartutbeslutning fra efterårssamlingen 2018 (EM 2018/104).

1.2. Forbud mod selvhvidvask

Med forslaget indføres et forbud mod selvhvidvask, altså det forhold, at gerningsmanden til en forbrydelse efterfølgende selv hvidvasker udbyttet.

Hvidvask har tidligere delvist været omfattet af kriminallovens bestemmelse om hæleri (§ 111). Hæleribestemmelsen har imidlertid ikke omfattet selvhvidvask.

Forbuddet mod selvhvidvask gennemføres ved at indsætte en selvstændig bestemmelse om hvidvask, som også rummer selvhvidvask.

Bestemmelsen omfatter konvertering eller overførsel af penge, som direkte eller indirekte er udbytte af en forbrydelse, med henblik på at skjule eller tilsløre den ulovlige oprindelse.

1.3. Konfiskation hos børn under 15 år

Kriminallovens § 166 giver mulighed for at konfiskere udbyttet ved en lovovertrædelse, eller et beløb svarende hertil. Reglerne om konfiskation findes imidlertid i kriminallovens tredje del, afsnit II om foranstaltninger. Som konsekvens heraf kan der ikke foretages konfiskation hos børn under 15 år, idet det i kriminallovens § 16 er fastsat, at handlinger begået af børn under 15 år ikke kan medføre foranstaltninger efter kriminalloven.

Med forslaget kategoriseres konfiskation som en ”anden retsfølge”. Konfiskation vil dermed ikke længere have karakter af foranstaltning, og vil dermed kunne foretages også hos børn under 15 år.

1.4. Udvidet adgang til udbyttekonfiskation

Kriminallovens § 168, stk. 1, giver mulighed for at foretage konfiskation af formuegoder der tilhører en person, som findes skyldig i en lovovertrædelse, når handlingen er af en sådan

karakter, at den kan give et betydeligt udbytte, forudsat at der er tale om en særlig grov lovovertrædelse (såkaldt ”udvidet udbyttekonfiskation”). Der vil således hos den, der dømmes i sådanne sager, kunne foretages konfiskation af penge eller andre værdier, medmindre den pågældende kan sandsynliggøre, at formuegoderne er erhvervet på lovlig vis. Bevisbyrden er således vendt om: Det er ikke anklagemyndigheden, som skal kunne sandsynliggøre, at formuegodet udgør udbytte fra kriminalitet, men derimod den dømte, der skal kunne sandsynliggøre, at dette ikke er tilfældet.

Med forslaget udvides anvendelsesområdet for udvidet udbyttekonfiskation til også at omfatte overtrædelser af lovgivningen om euforiserende stoffer. Dette indebærer, at udvidet udbyttekonfiskation vil kunne foretages ved overtrædelse af af lovgivningen om euforiserende stoffer, uden at der er tale om en særlig grov lovovertrædelse.

Lovudvalget henleder for god ordens skyld opmærksomheden på, at der i de almindelige bemærkninger afsnit 2.4.2.2. herom henvises til en forkert bestemmelse i lovudkastet.

1.5.Vilkår om psykologbehandling i forbindelse med afsigelse af domme til tilsyn

Det er i kriminallovens § 135, stk. 1, fastsat, at retten i en dom til tilsyn kan fastsætte vilkår om, at den dømte skal undergive sig

- Afvænningsbehandling,
- lægelig behandling, eller
- psykiatrisk/sexologisk behandling

Det er i forarbejderne til loven forudsat, at der endvidere kan fastsættes vilkår om psykologbehandling. Dette fremgår imidlertid ikke udtrykkeligt af bestemmelsen.

Med forslaget præciseres den nævnte bestemmelse, således at det udtrykkeligt fremgår, at retten kan fastsætte vilkår om psykologbehandling i forbindelse med afsigelse af domme til tilsyn.

1.6.Kontrol med alkohol og narkotika i anstalterne

A) Kontrol med besøgende:

Kriminallovens § 215, stk. 3, bemyndiger kriminalforsorgen til ud fra ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn at fastsætte regler om begrænsning af indsattes ret til besøg. Af forarbejderne til bestemmelsen følger, at bestemmelsen kan benyttes til at fastsætte som vilkår for en besøgstilladelse, at den besøgende lader sin yderbeklædning og medbragte effekter undersøge.

Der er i medfør af bestemmelsen fastsat regler om kontrol med besøgende i en bekendtgørelse (Besøgsbekendtgørelsen). Af disse regler følger, at det i lukket afdeling er obligatorisk vilkår for besøgstilladelse, at den besøgende lader sin yderbeklædning og medbragte genstande undersøge. Tilsvarende vilkår kan fastsættes i åbent og halvlukket regi, men er her ikke obligatoriske.

Med forslaget udvides mulighederne for at fastsætte som vilkår for en besøgstilladelse, at den besøgende lader sig undersøge. Ud over undersøgelse af den besøgendes yderbeklædning og medbragte effekter vil der herefter også kunne foretages visitation af det tøj, som den besøgende er iført.

Lovudvalget henleder for god ordens skyld opmærksomheden på, at der i de almindelige bemærkningers afsnit 2.7.1.2. herom henvises til forkerte bestemmelser i lovudkastet.

Det oplyses i lovbemærkningerne til lovudkastet, at der desuden ved bekendtgørelse vil blive fastsat regler om anvendelse af narkohunde til undersøgelse af besøgende.

B) Kontrol med indsatte

Med forslaget indføres mulighed for at underkaste indsatte alkohol- og narkotest ved at pålægge den indsatte at afgive udåndings- eller urinprøve. Denne kontrol kan foretages såvel stikprøvevis, som ved konkret mistanke.

Hvis en indsat nægter en indsat at medvirke til prøvetagning, vil den indsatte kunne ikendes disciplinære foranstaltninger, svarende til de disciplinære foranstaltninger, som efter gældende regler kan bringes i anvendelse ved indsmugling, besiddelse eller indtagelse af alkohol eller euforiserende stoffer. Det vil sige:

- Advarsel
- Bøde
- Frakendelse af udgangstilladelse
- Anbringelse i enrum ("Strafcelle")

Også den strengeste disciplinære foranstaltning – anbringelse i enrum - vil således kunne anvendes over for en indsat, som nægter at afgive udåndings- eller urinprøve.

Lovudvalget har ikke bemærkninger til, at de samme disciplinære foranstaltninger kan bringes i anvendelse, som hvor en indsat konstateres at have indtaget alkohol eller euforiserende stoffer.

Vedrørende brug af strafcelle har udvalget imidlertid noteret sig, at sundhedsvidenskabelig forskning har påvist, at isolationsanbringelse kan have alvorlige sundhedsmæssige skadevirkninger i form af angst, depression og risiko for selvskade og selvmord.

I Sverige og Norge anvendes isolation derfor ikke som disciplinærstraf.

Yderligere har udvalget noteret sig, at FN's Torturkomité i 2016 anbefalede, at Danmark afskaffer brugen af strafcelle.

Endelig har udvalget noteret sig, at der i Danmark har været en kraftig stigning i antallet af ubetingede straffcelleanbringelser i de seneste 6 år. Der foreligger imidlertid ikke offentligt tilgængelige tal for anvendelsen af strafcelle i de grønlandske anstalter.

Udvalget skal kraftigt opfordre Naalakkersuisut til at arbejde for, at Kriminalforsorgen i Grønland årligt tilvejebringer og offentliggør statistiske oplysninger om (bl.a.) anvendelsen af strafcelle. Udvalget forventer, at Naalakkersuisut holder udvalget orienteret om Naalakkersuisuts drøftelser med rigsmyndighederne herom.

1.7. Udvidet adgang til at fravige det nærhedsprincip, som gælder for afsoning (valg af anstalt)

Det følger af kriminallovens § 196, stk. 1, at en dom til anstaltsanbringelse så vidt muligt skal afsones i nærheden af den dømtes hjemsted (Nærhedsprincippet).

Nærhedsprincippet kan dog i henhold til § 169, stk. 2, fraviges i en række nærmere angivne tilfælde, herunder blandt andet:

- Hvis den dømte under seneste afsoning i institution nær hjemstedet har gjort sig skyldig i ny kriminalitet eller i grov overtrædelse af institutionens regler.
- Hvis det anses for nødvendigt for at beskytte den dømte mod overgreb.
- Hvis den samlede udnyttelse af pladserne i kriminalforsorgens institutioner gør det nødvendigt.

Med forslaget udvides adgangen til at fravige nærhedsprincippet, således at nærhedsprincippet også kan fraviges

- for at yde den dømte pædagogisk, lægelig eller anden særlig bistand.
- for at undgå, at den indsatte afsoner i en anstalt, hvor en af den indsattes nærtstående gør tjeneste.
- for at undgå, at den dømte afsoner i en anstalt, i tilfælde hvor den dømte har begået en forbrydelse mod en af anstaltens ansatte eller mod en nærtstående til en af anstaltens ansatte.

De foreslåede regler gør det bl.a. muligt at anbringe dømte seksualforbrydere i Anstalten i Nuuk, hvor der etableres behandlingspladser.

Det præciseres samtidig i lovbemærkningerne, at nærhedsprincippet kan fraviges for at anbringe kvindelige domfældte i særlige kvindeafdelinger, hvilket allerede er praksis i dag.

Lovudvalget har vedrørende fravigelse af nærhedsprincippet med henblik på anbringelse af kvindelige domfældte i særlige kvindeafdelinger noteret sig, at Kriminalforsorgen i Grønland har etableret 3 kvindeafdelinger:

- En åben kvindeafdeling i Nuuk
- En lukket kvindeafdeling i Nuuk

- En åben kvindeafdeling i Ilulissat

Det er udvalgets forståelse, at kvindelige domfældte kan søge om afsoning i en åben anstalt uden kvindeafdeling, hvis særlige forhold taler herfor. Det er endvidere udvalgets forståelse, at kun igangværende uddannelsesforløb, fast tilknytning til en arbejdsplads eller samvær med børn under 15 år i praksis anerkendes som forhold, som kan begrunde imødekommelse af en ansøgning om afsoning lokalt, frem for i en kvindeafdeling.

Det er imidlertid samtidig udvalgets forståelse, at afgørelser vedr. afsoning lokalt frem for i kvindeafdeling skal træffes på grundlag af en konkret, individuel vurdering, og under hensyntagen til konventionsforpligtelser, herunder de rettigheder, som børn af indsatte har i henhold til FN's børnekonvention. Udvalget konstaterer i den forbindelse, at børnekonventionens rettigheder også omfatter børn, som er over 15 år.

Udvalget opfordrer Naalakkersuisut til i dialog med rigsmyndighederne og Institut for Menneskerettigheder at søge denne problemstilling afdækket. Udvalget forventer, at Naalakkersuisut holder udvalget orienteret.

1.8. Foranstaltningsniveauet for voldtægt af en person under 18 år ved samleje eller andet seksuelt forhold.

Med forslaget indsættes en bestemmelse i kriminallovens § 77 om voldtægt, hvori det angives, at der ved valg af foranstaltning skal lægges vægt på den særlige krænkelse, der er forbundet med lovovertrædelsen, når den er begået mod en person under 18 år.

Bestemmelsen omfatter også eventuelle gensidigt frivillige seksuelle forhold til børn under 12 år, idet det sådanne forhold i henhold til den gældende § 77, stk. 1, nr. 3, regnes som voldtægt.

Samtidig forudsættes det i lovbemærkningerne at der foretages en forhøjelse på 50 pct. af foranstaltningsniveauet for voldtægt af og andet seksuelt forhold til personer under 18 år.

Retten i Grønlands bemærker i sit høringssvar, at man med forslaget udstikker nærmere retningslinjer for foranstaltningsniveauet for overtrædelse af en konkret bestemmelse i kriminalloven med henblik på at forhøje dette.

Man bryder dermed med et grundlæggende princip bag kriminalloven.

Det er derfor også kun delvist korrekt, når det i Naalakkersuisuts forelæggelsesnotat anføres, at forslaget gennemfører Inatsisartutbeslutning FM2020/138. Inatsisartut pålagde ved vedtagelsen Naalakkersuisut at rette henvendelse til Rigsmyndighederne med en opfordring til, at anklagemyndigheden i Grønland søger at skærpe foranstaltningsniveauet i sager om seksuelle overgreb mod børn.

Inatsisartut lagde således ved Inatsisartutbeslutningen op til en konstruktion, som ikke brød med grundlæggende principper bag kriminalloven: Anklagemyndigheden skulle i sin praksis for nedlæggelse af påstand i de omhandlede sager lægge op til et skærpet foranstaltningsniveau, og det ville så være op til domstolene (under medvirken af domsmænd som repræsentanter for befolkningen og den almindelige retsfølelse) at afgøre, om (og i givet fald hvor meget) foranstaltningsniveauet hæves. Denne konstruktion er anvendt i hvert fald én gang tidligere, hvilket dengang skete på initiativ af anklagemyndigheden, og uden at Inatsisartut blev inddraget.

Det Kriminalpræventiv Råd gør i sit høringssvar opmærksom på, at forskning viser, at straffens længde kun i begrænset omfang påvirker mængden af kriminalitet, og heller ikke har stor betydning for, om den dømte senere på ny begår kriminalitet (recidiv).

Foranstaltningsskærpselen kan således ikke i sig selv forventes at bidrage til at nedbringe antallet af seksuelle overgreb mod børn.

Til gengæld kan der tænkes andre argumenter for foranstaltningsskærpselen.

Hensynet til retsfølelsen (altså befolkningens oplevelse af, hvad der udgør en rimelig sanktion) er ét argument – om end der ikke er foretaget undersøgelser af, hvad befolkningen faktisk anser for et rimeligt sanktionsniveau for netop seksuelle overgreb mod børn.

Et andet argument kunne være, at længere anstaltsanbringelser måske vil gøre det muligt at gennemføre behandlingstiltag, som ikke er mulige med kortere anstaltsanbringelser. Dette aspekt ses imidlertid ikke belyst i lovudkastets bemærkninger.

Endelig kunne et argument være, at en forhøjelse af foranstaltningsniveauet kan tænkes at nedbringe det uforholdsmæssigt høje antal tidsubestemte domme her i landet. Heller ikke dette aspekt ses dog belyst i lovudkastets bemærkninger.

Konkret foreslås en forhøjelse af foranstaltningsniveauet på 50 pct. Det fremgår ikke af lovudkastets bemærkninger, hvad der er baggrunden for, at netop 50 pct. er valgt.

Grønlands Landsret gør i sit høringssvar opmærksom på, at visse sager om seksuelle overgreb mod børn dermed vil blive foranstaltet på samme niveau som grovere drabssager (7-8 års anstaltsanbringelse).

Det nuværende foranstaltningsniveau i sager om seksuelle overgreb mod børn er i øvrigt nærmere belyst i lovudkastets bemærkninger til § 1, nr. 5.

Den foreslåede forhøjelse af foranstaltningsniveauet vil indebære en belastning af anstaltskapaciteten, som for tiden i forvejen er udfordret. Foranstaltningsskærpselen må derfor antages at kunne indebære en forlængelse af det antal måneder, der går, fra en dom er faldet til

den dømte indkaldes til afsoning. Dette aspekt – som ligeledes har betydning i forhold til befolkningens retsfølelse – ses ikke belyst i lovudkastets bemærkninger. Udvalget opfordrer Naalakkersuisut til at gå i dialog med Rigsmyndighederne omkring behov for tilpasning af anstaltskapaciteten.

2. Udvalgets indstillinger

Et enigt udvalg indstiller forslaget til vedtagelse.

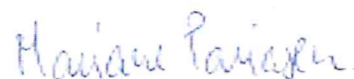
Med disse bemærkninger overgiver udvalget forslaget til 2. behandling.

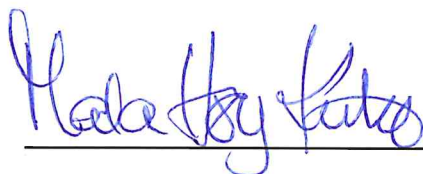
Harald Bianco
Formand
Inuit Ataqatigiit

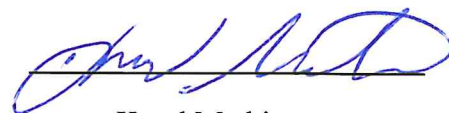
Anders Olsen
Siumut

Mariane Paviassen
Inuit Ataqatigiit

Mala Høy Kúko
Siumut

Knud Mathiassen
Inuit Ataqatigiit